

Inserati se sprejemajo in velja tristopna petič-vrsta: 8 kr. če se tiska enkrat, 12 kr. če se tiska dvakrat, 15 če se tiska trikrat.

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedija na mestnem trgu h. števil. 9, II. nadstropje.

Vredništvo je na mestnem trgu h. št. 9, v II. nadstropju.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . .	15 gl. — kr.
Za pol leta . . .	8 " — "
Za četrt leta . . .	4 " — "
Za en mesec . . .	1 " 40 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . .	13 gl. — kr.
Za pol leta . . .	6 " 50 "
Za četrt leta . . .	3 " 30 "
Za en mesec . . .	1 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gl. več na leto.

Izhaja vsak dan, izven praznikov in delje in praznike, ob 1/26 popoldne.

Novo oznanilo.

VI.

Družbena pogodba.

Liberalni kapitalizem in socijalizem! Kako nasprotje! Kakor ogenj in voda, luč in tema, tako in še bolj, smemo reči, sta si nasproti socijalizem in liberalni kapitalizem. Toda znana je prislovica „extrema se tangunt“ (skrajnosti se dotikajo). Kakor drugod, tako tudi tukaj. Dasi je propad med obema silen, vendar imata skupen vir. Oba namreč sta zrastle na temelji brezbožnem, ateističnem. Vsak po svoje, a vendar oba hočeta presnovati, prestrojiti človeško družbo, a to skušata doseči brez božje pomoči, brez Boga. Treba nam toraj vedeti, kako si človeško družbo samo sebi prepuščeno mislita. Za nas nastane važno vprašanje, zakaj, kedaj in kako so ljudje prvotno stopili med seboj v zvezo, v družbo, ako ni družba med ljudmi že prvotna in natorna, kakor uči to krščanstvo. Brezverni modroslovci, kakor so Hobbes, Rousseau in Kant, pravijo, da so v prvotnem stanju ljudje živeli sami za-se brez družbe in ta stan pri človeku imenujejo natorni stan. Še le pozneje, ko so uvideli potrebo, med seboj se združili, so se pogodili, ter stopili v medsebojno zvezo po znani družbeni pogodbi (contract social). Modroslovci imenovani pa so o tem različnih nazorov.

Hobbes trdi, da je imel v prvotnem stanju vsak človek pravico do vsega; kakor daleč je segala njegova moč, do tje segala je tudi njegova pravica; tu toraj velja: močnejši ima vso pravico. Seveda se pri takih razmerah vsak bori proti vsakemu: toraj splošni boj, v katerem bi človeštvo slednjič poginilo, ako bi borba trajala dolgo časa. To so ljudje sprevideli; čutili so se posamezni preslabe, zato se zvezali, ter svoje pravice prepustili zvezi, ki jih združene brani proti napadom. Te zaveze so sklenili s pogodbo in tako je nastala človeška družba. Tako uči Hobbes v svoji knjigi „Decive“. — Rousseau pa trdi, da so ljudje prvotno živeli po gojzdi, kakor divje živali brez družbene zveze.

To je bil natorni stan človekov, stan prave nedolžnosti in neskaljene sreče, kakor ga imenuje Rousseau. Vsak človek je vžival popolno natorno prostost, le moči mu je manjkalo, da bi vse, kar je hotel, tudi izvršil; sčasoma je postal človek umen; s tem pa so se potrebe njegove tako pomnožile, da jim sam ni več mogel zadostiti, zato so bili posamezni prisiljeni svoje moči združiti v zvezi, ktero so medsebojno sklenili s pogodbo, da se odpovedo neomejeni svobodi ter se popolno podvržejo družbi, ki pa jim mora zagotoviti v zvezi primerno prostost in jih s potrebnim preskrbeti.

Od obeh poprejšnjih pa se po nekoliko loči Kant. On nasprotno prejšnjima pravi,

da sicer ne moremo dokazati časa, v katerem bi se bili ljudje poprej razkropljeni in sami za-se živeči združili v zvezo, toda zaradi tega še ni gotovo, da bi se to ne bilo zgodilo; ker po pameti soditi je vendar le natorno, da so ljudje v začetku ločeni živeli in še le pozneje se jeli družiti. Za to trdi Kant, da sicer ne moremo zgodovinsko dokazati, da in kdaj se je sklenila družbena pogodba, vendar je po natori ona pravna podlaga, na kateri se je osnovala in razvijala družba človeška.

Vsakdo kmalu uvidi, da so ti nazori o prvotnem stanju in o povstanku človeške družbe popolnoma napačni. Nikdo namreč ne more zgodovinsko dokazati, da so bili ljudje v prvotnem stanju divji, da so živeli sami za-se in da so se pozneje po medsebojni pogodbi združili. Toraj je vse to zraslo le v domišljiji prenapetih učenjakov, in vendar hočejo, da bi jim v tem pritrtil pameten človek. Rousseau in drugi tekmujejo med seboj, kdo bi popisal prvotnega človeka bolj divjega in brezumnega in vendar zahtevajo, da naj jim verujemo, da so ti divji, brezumni ljudje tako važne pogodbe sklepali, ki tudi najbolj umnemu človeku dajo misliti dovolj; ker tega jim pač ne moremo pritrčiti, da bi ljudje, ki so bili prvotno v vsem enaki divjim živalim, sčasoma postali razumni.

Ako pa družbena pogodba ni zgodovinsko resnična, kar tudi Kant sam priznava, potem tudi pravna podlaga človeški družbi ne more biti, ker je sploh ni. Stvarnega, realnega vzroka in vira nam je iskati, iz kterega izvira človeška družba in o katerem ima svojo pravno podlago in ta je natorna človeška. Ljudje se niso še le pozneje in po pogodbi združili med seboj, ampak vže v prvotnem stanju so bili prvi ljudje v družbeni zvezi, ker to brez-pogojno zahteva človeška natora. Človek je po natori družbeno bitje in njegov prvotni stan je bil družabni stan.

Le pogledjmo, ako sploh hočemo to stvar, ktera slehernemu srce najbolj jasno spričuje, dokazovati, kaj človek potrebuje, da si ohrani življenje in da v življenju zadostuje vsem svojim potrebam. Ali bi bilo mogoče, da bi sploh le eden človek od rojstva sam sebi prepuščen ostal živ? Le ozri se na novorojenca in vse ti je jasno! In pozneje, ko odrase, ali bi mogel vsakdo sam za-se živeti? Potrebe, ktere imata duh in telo pri človeku, ga silijo družiti se z ljudmi.

Toda nepotrebno se mi zdi posameznosti naštevati, vsaj vsa natora tvoja to bolje dokazuje. Ali ne čutiš, da te nek nepoznan nagon vedno vabi in vleče v družbo in da se ti je treba premagovati, ako hočeš biti sam? Kako hitiš, da veselje, ki ti polni srce ali žalost, ki jo občutiš, razodeneš tovarišu! In o tem mi boš vendar pritrtil, da te tega ni nikdo učil, da je to natorno. In slednjič — po čemu jezik, go-

vor, ako nisi po natori vstvarjen za družbeno življenje? In če še pomislimo, da kolikor daleč sega zgodovina, nam povsod kaže človeka le v družbi, si človeka brez družbe ne moremo misliti.

In če se vprašamo, kdo pač je najviši in zadnji vir družbi človeški, nam odgovor ne bode težak. Bog, ki je vstvaril človeka in njegovi natori vcepil nagon in hrepenenje po družbi, je hotel in moral tudi temu hrepenenju zadostiti, ker sicer ga bi bil človeku brez namena vsadil v srce, on je prvotno vstvaril človeka v družbi. — Bog je toraj vir človeški družbi in le v dejanski zvezi s svojim virom zamore živeti človeštvo tudi srečno. Po teh načelih mora toraj ravnati, kdor hoče danes družbi pomagati. Toda zgoraj omenjeni modroslovci, njih drugovi in legijoni njih slepih privržencev pa ne priznajo Boga, zato so si vsaj v svojih mislih osnovali, kakor smo videli, človeško družbo brez Boga po družbeni pogodbi, so človeštvo v resnici brez Boga tudi privedli do skrajnega, silnega brezdnja, ki ga hoče požreti; skušajo ga zopet vsak po svoje rešiti brez Boga v današnjih dneh liberalni kapitalisti in socijalisti, ki so verni privrženci naukom Hobbeja, Rousseau-a, Kanta in še toliko drugih njim podobnih modroslovcev.

Temelj toraj, na katerem liberalni kapitalizem in socijalizem zidata svoje zgradbe, osrečujeta človeško družbo, je brezbožen. In kakoršna podlaga, tako tudi delovanje. — Potrebno nam je toraj bilo danes govoriti o podlagi, na ktero stavijo osrečevalci človeške družbe vse svoje dejanje in nehanje, da pozneje lahko umemo njih delovanje in sredstva, kterih se pri tem poslužujejo. Ta podlaga je toraj liberalnim kapitalistom in socijalistom skupna, v vsem drugem pa sta si nasprotna kakor noč in dan. Ni čuda, kam pač slepec brez vodnika ne zabrede!

Politični pregled.

V Ljubljani, 30. avgusta.

Avstrijske dežele.

Iz deželnih zborov. V Predarelskem deželnem zboru je predlagal poslanec Thurnher, naj se vpelje davek na premoženje, da se pobotajo deželni stroški. Predlog, kar se tiče doneska zavarovalnih družeb za ognjegasna društva, je bil sprejet. — Marskemu deželnemu zboru se bode menda tudi predložil izdelan načrt za napravo deželne najdenišnice in ba-biške šole. Tudi se bode menda predložilo deželnemu zboru, da naj za potrebe deželnih zavodov dežela skrbi po lastni upravi.

Volitev deželnega poslanca na **Doljnem Avstrijskem** v velikem posestvu. — Še le l. l. je bil v velikem posestvu na mesto opata Fröschelna voljen baron Jožef Gudenus, a med šolsko debato je odložil mandat, ker ni hotel glasovati zoper novelo, a mislil, da zanj ne sme glasovati, ker ga je volila liberalna

stranka, ki je bila zoper to novelo, kakor znano. Volitev je razpisana na 26. septembra.

V nedeljo odkrili so v *Kutni gori* na Českem prvemu českemu publicistu Karolu Havličku spomenik. Na tisoče in tisoče privrelo jo staro- in mladočehov obojega spola in vsake starosti od vseh strani velike česke kraljevine. Oziroma narodnega razdvoja rekel je župan kutnogorski dr. Ržiha kazaje na Havličkov spomenik: „Evo vam velikega moža in narodnega mučenika! Pred njegovim obličjem ponehali naj bi vsi prepiri in nikdo naj bi ne sejal razdvoja med narod! Tako početje ni patrijotično, in kaže ali zlo voljo ali pa golo nevošljivost!“ To pa je dr. Ržiha zato rekel, ker je od mladočeske strani govornik dr. Grégr v slavnostnem govoru začel polično agitacijo za svojo stranko. (Pač ti gospodje tega nikjer ne opustijo. Vred.)

Nj. Veličanstvo podelili so posvečenemu *škofu dr. Pruh* v Pragi v priznanje mnogoletnega uspešnega delovanja v vinogradu Gospodovem veliki križ reda sv. Leopolda in dotične takse najmilostljujeje odpustili.

Vojaški ukazni list razglasa nova osnovana določila za zemljemerce, za pijonirski polk in za pijonirski depot; določila imajo stopiti v dejanje 1. oktobra; pijonirski polk ima polkovni štab in 5 poljskih batalijonov po 4 kompanije, kompanijo v rezervi, kompanijo za nadomestovanje, ki pa je v mirnih časih samo na kadru in rezervu za orodje (Zeugsreserve). K pijonirskemu polku sliši tudi orožna za pijonirje (Pionirs-Zeugsdepot), ki ima ob času vojske dvoje premakljivih orožnih založnic. Pijonirskih batalijonov je pet in vsak ima osem vozov za vojskine mostove. V založbi (rezervi) je še 16 voz z mostovi za vojsko, katere oskrbuje orožna založnica. Vsak teh voz ima toliko gradiva, da se postavi most 53 metrov dolg ali na koleh ali na čolnih. Povrh temu je še štirinajst tako imenovanih predstražnih voz z mostovi, da se postavi ravno toliko mostov po 13-3 metrov dolgih. Zemljemerska (ženijska) vojska ima 2 polka, vsak teh ima polkovni štab, pet poljskih batalijonov po 4 kompanije, dve rezervni kompaniji in namestni batalijon po 5 kompanij (en cadre). Vsak polk ima še petnajst kolon za okope in ženijski glavni park.

Zagreb, 28. avgusta. Od kar je počila vest, da madjarsko-hrvaške grbe zopet razobesijo, jeli so se vsi oni Madjari, ki imajo kaj vpliva tukaj, izseljevati. Razobešenje grbov smatra se celo v političnih krogih, kjer se enake reči sicer zmerno pretresavajo, — ustavno neizvršljivo! Govori se o sklicanju tabora pod milim nebom. Duhovi so silno razburjeni.

Na Hrvaškem oklicali so *obsedni stan* za vse okraje, kjer se javijo neredi. Iz Karlovca se čuje, da so i tam bacnili raz javnih zgradb madjarsko-hrvaške grbe, na katerih so nekaj dni poprej madjarski napis le s črno barvo prevlekli.

Neredi na Madjarskem. Istoczy je sedaj Madjarom mož, čegar ime se ob vsaki priložnosti proslavlja. Ko so ponoči od četrta na petek madjarski delavci v Zala-Egerszegu židom okna pobili, prodajalnice razdžali, kričali so: „Eljen Istoczy!“ Osem ali deset jih je na to gosposka zaprla. Drugi večer, ko je 8 odbilo, privrelo je ljudstva vse črno, in drli so naravnost proti mestni hiši, kjer so jako energično oproščenja včeraj zaseženih zahtevali. Ko se to ni odmah zgodilo, zavpili so zopet: „eljen Istoczy!“ dvignili sekire, cepce in kose, in razbili vrata. Kamnja se je pa toliko po oknih posulo, da je kar zavriščalo. Na to je gosposka vjetnike oprostila. Med tem ko so tukaj mestno hišo razdevali, divjal je na drugem koncu mesta manjši oddelek delavcev, pobijal židom okna in kričal: „živio madjarski delavci! živio Istoczy!“ Mnogo glav je bilo krvavih in 300 do 400 oken pobitih.

V soboto popoldne došla je kompanija vojakov in zopet je bilo nekaj zaprtih. Silno ljudi valilo se je proti mestni zbornici, ki so zopet odločno oproščenje vjetnikov zahtevali. Vojaki so jih opominjali, naj se razidejo, ker pa ni nič pomagalo, vstrelili so dvakrat v gnečo. Mnogo jih je padlo, kar je pa druge še tim

bolj razkačilo. Vlomljevali so vrata po judovskih hišah, iz štacun nosili in metali so blago na cesto, in ni je bilo židovske kočice, ki bi jej bili prizanesli, „eljen Istoczy, hej madjar, udri žida!“ gromelo je po ulicah, da je bilo groza. Hišo nekega zelo bogatega žida hoteli so zažgati, kar je požarna straža komaj vbrnila. Židje zapuščajo blago in premoženje in beže.

Tudi v *Kaniži* so se v nedeljo zvečer prikazali javni neredi. Sila ljudstva, 300 do 400 se je na velikem trgu nabralo in nezno kričec proti glavnemu magacinu za tabak drlo. Ravno so bili dobro okna pobili, in tabak mislili raznašati, ko dragonarji pridejo in drhal razpršec. — V Csurgo napadli so vse židovske hiše in jih neusmiljeno razdevali. Židje popuščajo blago in premoženje in beže, kamor kateri ve!

„Tribüne“ pravi, da so židje sami proizročili sovražne proti sebi obrnjene izgrede po Madjarskem in sicer iz same špekulativnosti. S početka so jeli po časnikih lagati in lažnjive telegrame pošiljati o zadržaji krvavega procesa v Nyiregyhazi, pozneje so javno in z veliko častjo oproščenega klavea Scharfa in njegovo družino po Budapešti vozili in tako ljudstvo razdražili, da jim je nekaj škode naredilo. Na to so prišli vojaki, ki so mnogo denarja pri židovskih trgovcih in branjeveih pustili, ravno tako po neredih preiskavajoče komisije novce puste, in — narejena škoda se jim je do sedaj tudi povsod povrnila. Toraj ima pri vsem preganjanju žid vedno le svoj masten dobiček, in za dobiček bi se žid tudi pretepati pustil.

Iz Zala-Lövo se naznanja, da so vsa stanovanja (40) judov porazena in 13 štacun popolnoma spraznjenih, kar niso vzeli, so pa razbili. V Požun so telegrafovali po vojake, a dobili so naznanilo, da vojaki pridejo še le jutro tje. Veliko judov je zaradi tega pobegnilo. Včeraj (28. t. m.) zvečer so kmetje napadli ostale jude; nastal je strašen pretep, nad 100 ljudi je ranjenih. — V Zala-Egerszeg-u je bilo mirno. Dosihmal so umrli trije razsajalci in dva juda. Preiskava energično napreduje.

Vnanje države.

V *Vidmu* na Laškem odkrili so spomenik Viktor Emanuelov. Kraljeve družine ni bilo tamkaj, ker se je bala, da je „irredenta“ ne spravi v zadrego — ker je videm preblizo naše meje. Tržaških „neodrešenecev“ bilo je menda 3577 in to so gotovo vsi „irredentariji“, ki toliko hrupa po Trstu delajo. Na Laškem naše Tržačane bolje poznajo, kakor v Trstu in iz tega vzroka je menda tudi Videmski župan prepovedal polagati vence z napisi na kraljevi spomineke.

V *Berolinu* se je snidel državni zbor k izvanrednemu zborovanju, da namreč odobri nemško-španjsko kupčijsko pogodbo, pride na vrsto menda tudi ribštvo (pogodbe o tem) z dotičnimi izpeljavnimi dokazi.

Potovanje rumunskega kralja Karola ne kaže čisto nobenega uspeha, ako smemo iz zadržanja rumunskih listov to sklepati. Kakor so ti listi lausko leto zaničljivo, grdo in razžaljivo o Avstriji in njenih narodih pisali, tako pišejo še letos, in potem se ni nadjati, da bi se Rumunci kedaj z Avstrijo spoprijaznili. Vendar vsak čas svoje prinese.

Rumunski kralj vprašal je nemški orakelj — kneza Bismarka, za dober svet gledé podonavskega vprašanja. Knez Bismark je rekel, da je tako hudo bolan, da se nikaor ne more v politiko mešati. Ker pa Karol le ne odjenja, Bismark vendar spregovori in pravi: „Postavili smo Vam most, po katerem, dasi tudi ni zlat, vendar le z malimi neprijetnostmi lahko k Evropi pridete, ktereга pa tudi, ako se morda rajši umaknete, lahko za saboj poderete in to morebiti ne brez vse nevarnosti, t. j. Rumunija mora donavsko pogodbo pripoznati, ter se Avstro-Ogerske in Nemčije oprijeti, ako se neče velikim nevarnostim izpostaviti.“ Bi že bilo, ko bi Rumunci ne imeli tako kosmatih ušes. (Ako ni resnično, je pa vendar dobro izmišljeno.)

Razpori med *Laškim* in *Marokanskim* so menda poravnani mirnim potom. Poveljnik laškega brodovja poslanega na marokansko bregovje je naznanil ministerstvu unanjega, da je sultan spoznal tirjatve laških podložnih, in je pripravljen plačati zahtevano odškodnino 300.000 lir. Dva gubernatorja imata biti odstavljena. Angleški in španjski konsul sta podpirala laškega.

Francozi so zadnje dni spoznali, da jim je treba mornarstvo v Anamu in Tonkinu zdatno pomnožiti, ako hočejo uspešno napredovati. Tudi bo treba vojakov na suhem zdatno pomnožiti, in boje se, da afrikanski polki v to svrhu ne bodo zadostili.

Francozi (monarhični) upijejo zopet svoj zgodovinski: „le roy est mort, vive le roy!“ (kralj je umrl, živio kralj) in se vsi okolo grofa Pariškega, potomca mlajše bourbonske ali orleanske stranke, zbirajo. Tudi grof Chambord mu je menda pisal privatno pismo, v katerem mu izroča vse pravice do francoskega prestola in krone. Kraljevo ime mu bo Filip VII. in sploh se misli, da mu ne bo ravno potreba predolgo na prestol čakati, kajti z republiko gré navzdol. Mnogo je republikancev, ki si sami želé boljšega vladarja.

Angležem so se v južni Afriki jele hlače tresti. Cetevajo, o katerem se je pisalo, da je umrl, zbira vojsko svojih Culukafrov v Inhaul-pogorji. Boje se, da ne bi napadel angleške kolonije v Natalu. Angleži so odmah svoj 41 polk tjekaj poslali, kjer se bo koloniji v podporo vtaboril in ako treba, sovražnika odbil.

Ministerska kriza na *Španjskem* je menda neizogibljiva. Mislijo, da bode Sagasta sestavil nov kabinet, a le potem, ko se kralj povrne iz La Coruna.

„Tems“ piše, da je novi vladar dežele *Anam* prav spravedljiv postal vsled zmag admirala Courbeta pri vходу v reko Hue, in je sprejel 23. t. m. francoska poslanca Harmon in de Champheaux prav prijazno. Francija zahteva: Vojno odškodnino, obsedanje trdnjave Hue, dokler se popolno splača, anamitska vojna se ima nazaj poklicati in podrediti generalu Bouetu, da se preženó „Črne zastave“. Francoski protektorat nad Anamom se ima potrditi, enako kakor je to izrečeno v pogodbi l. 1874, a porošstvo mora popolnejše biti, nego je bilo v prejšnji pogodbi.

Iz *Egipta* ima „Reuter Office“ naznanilo dne 27. avgusta. Malet (angleški konsul) pripravlja splošno poročilo o sedanjem stanu v Egiptu, ki se bode menda dobro izreklo o zadnjih reformah. Začasna tabora v Elwerdan in Heluan bodo opustili; angleški polki pojdejo v nekaterih dneh nazaj v Kairo. Več častnikov pojde od 1. septembra do 30. decembra na odpust. — Železnica ima zopet voziti od 1. septembra naprej kakor pred koleró.

Izvirni dopisi.

Iz *Črnomlja*, 27. avgusta. (*Cesarjev dan*.)

V svetovni zgodovini sploh, kakor tudi v zgodovini posamnih narodov nahajamo dogodke, katerih se ljudstva spominjajo se srčnim veseljem, a tudi z bitko žalostjo. V resnici v neminljivem spominu ostale nam bodo krasne svečanosti o priliki navzočnosti presvitlega vladarja v Kranjski. In ravno temu povodu smemo pripisovati, da se je tudi imenovani dan presvitlega vladarja letos slavil še mnogo veličastneje, nego minula leta.

Opisati in omeniti hočem, kako se je ta slavnost vršila pri nas.

Odbor tukajšnjih gg. vradnikov objavil je naslednje: V spomin rojstnega dne presvitlega vladarja prične se 5. t. m. kegljanje na dobitke, 19. popoldne ob eni uri bo slavnostni banket, zvečer razsvitljava vrta in ob 9. uri razdelitev dobitkov. — Ves spored vršil se je v prostorih gostilne „v gradu“, ktereга posestnik je vrli

narodni veleposestnik hrvatski gosp. Sladovič. Pri banketu, kojega se je vdeležilo čez trideset oseb, svirala je vrla mestna godba metliška, in strel topičev razlegal se je po okolici. Oficijelno napitnico presvitlemu vladarju napravil je vodja tukajšnjega glavarstva g. Jagrič, omenjaje med drugimi lepimi lastnostmi cesarja osobito njihovo v resnici neomejeno darežljivost. V imenu vseh navzočih odposlal je tudi takoj brzobjavne čute neomahljive zvestobe, ljubezni in vdanosti do ljubljenega vladarja na višje mesto.

Večerna razsvitljava gostilničnega vrta kakor tudi ognjemeti, izpala je nenavadno izvrstno. A tudi postrežba v jedi in pijači g. gostilničarja A. Laknerja bila je kaj izborna, za kar mu vsa čast.

Tako praznovali smo, kolikor je bilo v naši moči, domoljubni dan; a v kratkem upamo zopet sniti se k radostni veselici povodom srečnega dogodka v visoki družini presvitlega prestolonaslednika cesarjeviča Rudolfa, kteremu dogodku se srčnim hrepene- njem zró naproti vsi raznojezični narodi širne naše Avstrije.

Koroška Bela pri Javorniku, 28. avgusta. Znano je, da je leta 1875 strela vdarila v zvonik naše farne cerkve, ga vžgala ter popolnoma vpepelila mu streho, ubila župnika, S. Plemeljna, ki je slučajno molil v cerkvi, ter zvonik in cerkev močno poškodovala. Pokrili so zvonik potem le za silo, razpoke na zvoniku in cerkvi ravno tako le za silo zamazali. Tako je stala naša farna cerkev več let revna in popravila potrebna, in v resnici milo se je moralo storiti popotniku po Gorenjskem, ki je zagledal cerkev v tem žalostnem stanu. Cerkev stoji na vzvišenem mestu, v lepem kotu rodovitnega polja pod visokimi planinami sosednega „Stola“. Mislilo se je že, da ta hiša Božja bo ostala vedno tako zapuščena, ali temu ni bilo tako. Za čast Božjo ves goreči gospod baron Cirheimb, ki je že poprej z velikim trudom sozidal prekrasno župnijsko hišo ter jo popolnoma še le zdaj dovršil, lotil se je letošnjega leta družega težavnega dela, prenovljenja zvonika in cerkve ter v svojo in v čast cele fare, pa v slavo Božjo v kratkem času vse izvršil. Delo je izročil g. Belcu, ki je v kratkem času, prav po nizki ceni in v splošno zadovoljnost nedavno končal brez vsake nesreče svoje delo ter zopet pokazal svojo izurjenost v tej stroki. Zvonik je pokrit z močnim cinkom, na vrhu ima velikansko kroglo, na kateri je pritrjen strelovod v ognji pozlačen. Stolpno zidovje je sivkasto pobarvano. Ravno tako je pobarvana tudi cerkev. Ura v zvoniku je vsa popravljena in je dobila lepa pozlačena kazala od ravno tega mojstra.

Prihodnje leto hočejo ozaljšati in prenoviti tudi cerkev od znotraj, ter olepšati tudi zakristijo, za katero je že naročil prelepe omare za cerkvena oblačila.

Vse hvale vredni so pa tudi farani sami, ki sicer ne bogati, se ne bojé nobenih stroškov in tudi nobenega truda, da se olepša hiša Božja, dobro vedoči, da nobeden trud zato ni prevelik in nobeden vinar ne zgubljen, kar storé za svojo drugo boljšo mater, farno cerkev.

S Pivke. (V pojasnilo dopisa z idrijskih hribov v „Slovencu“ t. l. št. 110. — Rastlina zoper gadji pik). „Inula Hellenium“ — g. Bizjak, znani župnik na Gorenjskih Jesenicah, izvršten homeopat, jo je imenoval „Inula Bu-

bonium“ (ktero ime je pravo?) je gotovo sredstvo zoper gadji pik.

Kjer so gadje, je trdil g. Bizjak, raste tudi „Inula“, in tega sem se sam prepričal po Gorenjskem in Notranjskem. Poznati jo, ni težko, vendar po samem popisovanju je ne bo nihče poznal, ker le po zelenih peresih, ki po deblu rastejo, se loči od drugih nji podobnih; videti jo je treba, tedaj prav, da jo je blagi človek v Ljubljano presadil, da jo lahko ogledajo. — Ko bi le-ta rastlina pomagala tudi kaj zoper ljubljanske gade!

Zdravilni moči te rastline na sled je prišel neki bonatik s Pruskega, čegar ime, žal! sem pozabil. Popotoval je po Istri in botaniziral. Popoldne v hudi vročini je počival, in zagleda, kako se gad in zelenec bojujeta. Kadar je zelenca vpičil, skoči zelenec k rastlini, in je nekoliko hlastno povzije, in se zopet v gada zapodi. To se je ponovljalo mnogokrat, zelenec je zmagal gada, ugonobil ga je. Botanik, opazovalec, si je rastlin nabral, in poskusil pri ljudeh po gadih vpičenih, in — obneslo se je. Tako se je „Inula“ kot sredstvo zoper gadji strup razglasila med ljudi. G. Mlakar je to menda zvedil po homeopatičnih časnikih, po kterih je to zedil tudi g. Bizjak.

Če o poletji, ko rastlina že cvete, gad koga vpiči, se rastline s koreninami popukajo, osnažijo, skuhamo. Vode naj vpičeni vsako uro po malem popije 1 ali 2 požirka, skuhamo rastline pa se položijo na rano, in — pomagano je gotovo. — Ker pa ta rastlina pozno cvete, in gadje že o spomladi pikajo, se napravi tudi tinktura tako-le: Rastline se popukajo s koreninami, kadar so v najlepšem mladem cvetju, korenine se osnažijo in drobno razrežejo, bolj na dolgo se razrežejo debela in cvetje. Vse to se zmaši v veliko steklenico, prilije do vrha najboljšega spirita, prav dobro je tudi nekoliko „Alkohola“ vmes, se zamaši in na solnce postavi, ter tam na solneu pusti kuhati toliko časa, da se vse razstopi in spirit rumen postane; steklenica se mora véasih stresti. Ta tinktura se rabi pri bolnikih tako-le: Nekoliko kapljic vlije se v vodo, recimo 1:10, ter bolniku ukaže, vsako uro en požirk te vode vžiti; v drugo večjo posodo se vzame več vode ter več kapljic, in se ukaže, s to vodo rano izmivati, in — pomagano je gotovo. Tega se je letos v naši okolici nekdo sam prepričal pri po gadu hudo vpičenem, ko vsa druga sredstva niso pomagala nič, in so pri njem že pozno, 24 ur po vpičenju pomoči iskali, ko je vpičeni že umiral. Ali glej, živi še in ozdravljen je. Inula crescat, floreat!

Dostavek vredništva. Čudno, da ima cvetlice toliko raznih imen! Je li to ena in ista rastlina po plemenu in vrsti, ali je rastlina enega plemena in zdravilne moči, pa raznih vrst? Po Dolenjskem se nahaja ta rastlina marsikje; posebno lepa v Križevski fari pod Kostanjevico, nekateri so jo imeli celo za pravo „Astra montana“. Ali imenovali so jo tam doli homeopati in diplomirani zdravniki: „Inula germanica“. Kdo ima tedaj prav? ali vsi?

Da rastlina v kačjem piku pomaga, je gotovo, ker sem sam večkrat takim nesrečnim z izlečkom te rastline in sicer vselej z dobrim vspehom pomagal. Le v naglici se spominjam na četvero živine in dvoje otrok. Najprvi primerljaj malo bolj opišem. Nekega 10letnega šolarja je o soparnem vremenu gad prav hudo vpičil. Fantek je začel hitro otekati. Vsa obupna priteče mati, da bi ga šel v sv. olje devat.

Dal sem ji izlečka, ter naročil, kako naj ga jemlje in rano maže. Pa novinec sem bil še takrat in bil sem premalo dal. Mati pride povedat drugi dan, kako je. Rekla je: Takoj mu je bilo boljše, otok ni dovezemal, a vendar tudi ne zginil in v šolo še ne more. Gosp. župniku, ki je bil bolj izveden, povem, kako sem zdravilo dal in s kakim véinom. Rekel mi je: Dali ste prereditkokrat, zato otok le vstavlja. Naj jemlje bolj pogosto, po vsaki dve uri ali če hudo, tudi vsako uro. Res tako naročim danes dopoldne in drugi dan — je fantek v šolo prišel. Ravno tako naglo je pomagalo v drugih primerljajih.

Ali opomniti moram, da je bilo mi rečeno in sem tudi vselej dajal „izleček“ (ekstrakt), ne pa „tinkturo“. Pomaga pa tudi, če se le cvetlice skuhamo in s kuho rana obklada ter tudi je nekoliko in večkrat popije. Tudi kuha suhih cvetlic pomaga, če so bile dobro spravljene, pač pa je mnogo slabejša; tedaj véin kasnejši. Naj še končno dostavljam, kako se „izleček“ dela. Nabere se rastlin in s korenino vred v precej velik lonec dene; se osnaži kakor po navadi, z vodo nalije in k ognju pristavi. Pri srednji vročini naj to vre 24 ur. Potem se sok ocedi in zopet k žrjavici postavi. To se mora povreti nekako do tretjine prvotne tekočine, dokler izpuhti vsa voda in le rastlinski sok ostane. Poskuša se s pivnim papirjem. Dokler pivni papir tekočino srka, še niso izpuhteli vodeni deli, se mora tedaj še povreti. Če pa pivnega papirja ni več moglega, kakor toliko, kolikor se ga v tekočino pomoči, tedaj so vodeni delci izpuhteli, in ostale rastlinski sok — „izleček“. Da se potem odstavi, pusti pohladiti, v steklenice potoči in dobro zamaši, se ume samo po sebi. V dobro zamašeni posodi ohrani „izleček“ svojo moč 10 ali tudi več let.

Iz Hrvatske, 5. avgusta. Sveti sinod (ruski) je rešil prašanje gledé srbskega samostana tako, da je prestojnik srbskega samostana Teofil odstranjen od opravljanja službe božje, ker je hotel še naprej moliti za srbskega metropolita Teodozija Mravoviča. Ruska vlada je enostavno kasirala zapoved srbske vlade, položaj g. Horvatoviča, izvršivšega naročilo srb. vlade, je otožen. Stvar se bo še motala, ker ni edino verskega pomena, ampak je pletena s političnimi nameni. — Aksakova „Rusija“ in Katkovljeve „Moskovske Vedomosti“ se pogostejše in resnejše zanimajo z jugoslovenskim stanjem, zlasti s Srbsko, Bosno, Črnogoro. Poročila v „Rusiji“ in „Vedomostih“ prihajajo od gimnazijalnega prof. g. Platona Kulakovskega, ki je bil tri leta prof. ruskega jezika in književnosti v visoki šoli v Belemgradu, kteri se je tudi dalje mudil v Zagrebu in Ljubljani, preučavajoč ondotno književno stanje. Ko je bila Srbska odpravila ruski jezik, namestu njega pa vvela nemški, zapustil je K. srbsko prestolnico. Nemščina v Belemgradu bo koristila le drznim Tevtonom, ki bodo v Srbski se čudili, da je Srbska tako neomikana, ker vsa nemški ne zná. Ni še dolgo (28. julija), kar je glava čifutskih časnikarjev dunajskih pisala, govoreča o ženitvi Karadžordjeviča s črnogorsko Zorko, za lase v predmet potegnivši srbskega pesnika Branka Radičevića: „Seine literarische Bedeutung zu würdigen sind wir begreiflicherweise nicht im Stande; übrigens hält es nicht schwer, in einer Literatur hervorzuragen, die in einer mässigen Reisetasche Platz findet.“ Duhovni pomočnik od „N. f. Presse“ spozna svoje neznanje srb-

ske književnosti, in vendar je tako nesramožljiv pred celim izobraženim svetom rogati se duševnemu delovanju celega naroda srbskega. Lahko bi rekli, da ko bi iz nemške literature, obstoječe iz umotvorin vseh malo in mnogo izobraženih narodov, izluščilo in nazaj dalo se vse, kar je tujega, bi se proizvodi nemškega duha, ki so nekaj vredni, ne težko odnesli v gnojnem košu, pa bi jih še poln ne bil. To ni nemško, kar so Slovani pisali v nemškem jeziku, to ni nemško, kar so iz angleške, francoske, španske, talijanske duševine preveli v svoje predale. Glasoviti nemški zgodovinar Ranke, ki je spisal „die serbische Revolution“, je vse gradivo izkoval iz V. Karadžiča, bivšega v bednih okoliščinah. Ne bilo bi lahko končati, ko bi nadaljno zasledoval literarno tihotapstvo in tolovajstvo pri Nemcih, zlasti sedajnega veka, ko nemški judje in objudeni Nemci rogoborijo na slovstvenem polju.

Domače novice.

(Ljubljansko mestno starčinstvo) imelo je včeraj sejo, kateri glavna točka je bilo poročilo odbornika prof. Šukljeja o odpisu deželnega šolskega sveta glede poduka slovenščine na tukajšnjih mestnih šolah. Sprejeli ste se o tem dve resoluciji, kateri razglasimo prihodnjič, ker nam je za obširneje poročilo danes zmanjkalo prostora.

(18. in 21. avgusta) odposlala je Ljubljana po deželnem predsedniku gosp. baronu Winkler-ji svoja najudanejša vošila Nj. Veličanstvu oziroma cesarjeviču Rudolfu in je od Njegovega Veličanstva cesarsko zahvalo, od cesarjeviča Rudolfa pa zahvalo in pozdrav prejela.

(V Postojno) se, kakor zvemo, za nedeljo napravlja veliko ljudstva z Ljubljane in drugih krajev, kar je tem bolje, ker zelo po nemški lisasta Postojna ni imela še nobene narodne veselice. Morda se je vendar kaj več narodnega duha prime.

(Znižano ceno za vožnjo k notranjski slavnosti) dovolilo je glavno ravnateljstvo južne železnice za Ljubljano in vse postaje med Ljubljano in Postojno. Listki za žnižano ceno izdajali se bodo na raznih postajah le proti legitimacijam, za katere se je takoj oglasiti pri tajniku „Sokolovem“ Jos. Kuhar-ju v pisarni banke „Slavije“ ali pa pri blagajniku Jos. Gebi, urarju v Slonovih ulicah. Cena je znižana za tretjino; listki pa so veljavni od sobote 1. sept. zjutraj do ponedeljka 3. sept. zvečer, toraj tri dni. — Z ozirom na to ugodnost nadejati se je iz Ljubljane in drugih med Ljubljano in Postojno ležečih postaj obilne vdeležbe.

(Včeraj prišli so v Ljubljano) koroški pešpolk št. 7 in lovski batalijon gorenještajski št. 27 in imamo vsled tega v Ljubljani 3 godbe, ki nas bodo o vgodnem vremenu tako-le razveseljevale. V „zvezdi“ vselej od 1/2 12. do 1/2 1. ure opoldne trikrat in sicer 2. septembra godba pešpolka št. 7, 8. sept. godba pešpolka št. 97, in 9. sept. ona pešpolka št. 17. Pod „Tivoli“ vselej od 6—7 popoldne: danes 30. avgusta godba pešpolka št. 7, 1. sept. ona pešpolka št. 79, in 4. sept. pešpolka št. 17. Dalje bo svirala zopet 11. septembra godba pešpolka št. 97, 12. sept. ona pešpolka 7, in 13. septembra zopet naša domača.

(Kraljestvo za kupico hladne pitne vode), tako bodemo menda mogli v Ljubljani reči prej ali potlej! Javni vodnjaki, ki imajo dobro pitno vodo, pozajmo se podnevi, zasebniki svoje vodnjake pod ključ devajo, in ni je druge pitne vode nego iz Ljubljane. Kaj pak, Ljubljana ima zdravo pitno vodo, ko bi mogli tako dobiti, kakršna nam iz Vrhnike priteka. — Pred Šent-Jakobskim mostom je še mogoče piti jo — ali potem po mestu med hišami? Ljudje si pomagajo s tem, da proti sredi Ljubljane vodo zajemajo; — včasih so bili čolni da je lahko človek prišel do boljše vode, no, sedaj naj pa brvi napravijo v Ljubljano, da bodo ljudje prišli do pitne vode, če drugače nočejo ali ne morejo. — Kedaj v Ljubljani ni bilo tako hudo za pitno vodo. Ljubljana je tekla po vrhu in ni bilo treba po stopnicah stopati do vode. Takrat je bilo tudi po vodnjakih dosti vode, po letu in zimi. Ali ko so znižali Ljubljani strugo do te globočine, po kateri sedaj teče, je padla vsa podtalna voda (Grundwasser) isto toliko, kolikor voda v strugi Ljubljane. Vodnjaki vsahnejo, ako le nekaj dni ni dežja. — Že večkrat so to stvar pri občinskem zboru pretresovali in vodo napeljevali, ali Ljubljančanje le dobre pitne vode nimajo; da še več! Vodnjak na Cojzovem grabnu v Krakovem pod drugo mestno šolo je imel nekdanj dovolj dobre pitne vode, a ko so zidali drugo mestno šolo, so zazidali star rimski vodovod, ki sicer ni bil skoz in skoz odprt, a voda je vendar le počasi naprej lezla po njem in pred kacicami 30—40 leti je v Krakovem izviral blizo Šent-Jakobkega mosta bister studenček, ki se je potem zgubil, t. j. voda si je drugej pota poiskala. — Preden mesto, t. j. mestna gospoda od drugod vodo napelje, mora se vendar nekaj zgoditi v tem obziru, vsaj toliko, kolikor se dá doseči brez večjih stroškov. — Že prejšnji mestni zbor se je bavil s tem vprašanjem in občinskih svetevalec nekdo je nasvetoval, naj se na pripravnih krajih skoplje več vodnjakov. — Ali ni to praktična misel? Ker hišnikov nihče ne more siliti, da bi vodnjake poglobili, naj mesto pri javnih to ukaže napraviti, kjer to kaže. V prvi vrsti bi se to moglo zgoditi pri zgorej omenjenem vodnjaku na Cojzovem grabnu, kamor po vodo hodi ves nov in star trg, ta vodnjak naj bi se postavil, da bi ne vsahnil ob majhni suši; vodenčnat kraj v Ljubljani je okoli tako imenovane rimske ceste, tam se pride kmalo do vode brez posebnih stroškov, to je menda vsakemu, kdor Ljubljano kiličkaj pozna znano. Ko bi ob bregu Ljubljane kjer so kostanji nasajeni, skopali vodnjake, bi gotovo dobivali boljše vode, mimo tiste, ktera se v strugi zajema; mesto pa, ki v novejših časih mnogo mnogo potroši za lepa sprehajališča in za složnost šetalec, naj tudi kaj stori, da se ljudstvu, ktero prav za prav največa bremena življenja prenaša, nekaj stanje olajša. Bog nas varuj, kaj bi počeli, ko bi se v Ljubljani začela kaka nalezljiva bolezen! — L. 1836, ko se je prvokrat kolera v Ljubljani prikazala, še ni tekla Ljubljana tako globoko, ker so strugo poglobili še le 4 leta pozneje, poslednjič pa l. 1865. — Na svetu se rado tako godi, ljudje popravljajo jezove in vodo napeljujejo ob suši, ko pa obilen dež zemljo namoči, imajo tako preveč moče. Ali je v Ljubljani tudi tako?

Razne reči.

— Novomeščan gospod Viljem Rohrmann dovršil je višjo kmetijsko šolo v Tečinu v Čeah z odliko in prejel zato srebrno medaljo. Posledica izvrstnega uspeha je bila, da je dobil g. Rohrmann takoj dekret in službo na cesarski grajščini v Anjezdu na Českem. Čestitamo!

— Gosod Nikomed Ravnikar, znani rodoljub in naš rojak, bivši tajnik pri sodišči v Bihaču, imenovan je sodnijski svetovalec in prestavljen k okrožnemu sodišču v Dolenjo Tuzlo. Čestitamo!

— Vabilo. V nedeljo 2. septembra ob 4. uri popoldne napravi „bralno društvo v Gorjah“ veselico pri „Kauni“ na Dolgem brdu, pri kateri bodo petje, tombola in druga zabava. K tej veselici vljudno vabi ude in neude
odbor bralnega društva.

— V ponedeljek 3. septembra bodo pokopani grof Chambord v Gorici, mrlič in žalno spremstvo pojde tje z dvema vlakoma južne železnice. Ljudi je zmirom mnogo pri mrliču. Oprava v mrtvaški sobi je prav enotera. — Pri nogah je blagoslovljena voda s škropilom, pri glavi pa je bela zastava Bourbonev, tri lilije v višnjem polju, na vrhu pa kraljeva krona.

— Nj. Veličanstvo podarili so farni cerkvi v Košani za notranjo popravo iz lastnega 300 gold.

— Bivša francoska cesarica Evgenija prišla bo za nekoliko časa v svojo „Vilo Vicentino“ na Goriškem iz Karlovih varov, kjer se sedaj zdravi.

— Iz Batavije se bolj na drobno poroča o ognjeniku na Krakatoa. Izmetovanje se je začelo v nedeljo. Severni del javanske provincije Bartam je bil močno oškodovan, pepel je spustošil nasadbe dreves, poljske sadeže, pota in mostove. Nastopalo je morje in deželo tu in tam poplavilo.

— Iz Kahire, 29. avgusta. V zadnjih 24 urah je umrlo v Spodnjem Egiptu 6, v Zgornjem Egiptu 165 oseb za kolero.

Telegrami „Slovenca“.

Dunaj, 30. avg. Unanjih zadev minister Kalnoky je danes odpotoval v Solnograd, da se snide tam z Bismarkom.

Budapešt, 30. avg. Uradni list objavlja razglas ministra notranjih zadev do vseh uradov, naj zabranijo vse pod ščitom „protijudovstvo“ osnovane agitacije.

Monakovo, 30. avg. Bismark je s svojo soprogo Herberto ob živahnih „hoch“-klicih množice odpotoval s Kissingena, pripeljal se davi v Monakovo in odpejal se brž preko Solnograda v Gaštajn.

Dunajska borza.

29. avgusta.

Papirna renta po 100 gld.	78 gl. 40 kr.
Sreberna	79 " 05 "
4% avstr. zlata renta, davka prosta	99 " 50 "
Papirna renta, davka prosta	93 " 35 "
Ogerska zlata renta 6%	119 " 65 "
" " " 4%	88 " — "
" " " papirna renta 5%	86 " 65 "
Kreditne akeje . . . . . 160 gld.	292 " 60 "
Akeje anglo-avstr. banke . . . . . 120 gld.	108 " 75 "
" avstr.-ogerske banke	836 " — "
" Länderbänke	109 " 90 "
" avst.-oger. Lloyd v Trstu	646 " — "
" državne železnice	315 " 50 "
" Tramway-društva velj. 170 gl.	228 " 50 "
Prior. oblig. Elizabetine zap. železnice	107 " 30 "
" Ferdinandove sev.	105 " — "
4% državne srečke iz l. 1854 . . . . . 250 gl.	120 " — "
4% " " " " 1860 . . . . . 500 "	133 " 40 "
Državne srečke iz l. 1864 . . . . . 100 "	169 " 25 "
" " " " 1864 . . . . . 50 "	169 " — "
Kreditne srečke . . . . . 100 "	171 " 75 "
Ljubljanske srečke . . . . . 20 "	23 " 50 "
Rudolfove srečke . . . . . 10 "	20 " 70 "
5% štajerske zemljišč. odvez. obligac.	103 " — "
London	119 " 80 "
Srebro	— " — "
Ces. cekini	5 " 64 "
Francoski napoleond.	9 " 49 1/2 "
Nemške marke	58 " 40 "